

Lausuntopyyntö STM004:00/2020, VN/424/2020

TYÖTERVEYSLAITOKSEN LAUSUNTO LAISTA TYÖTERVEYSHUOLTOLAIN 3 §:N MUUTTAMISEKSI

Työterveyslaitos kannattaa hallituksen esityksen mukaisesti työterveyshuoltolain 3 §:n muuttamista niin, että työfysioterapeutit muutetaan asiantuntijoista työterveyshuollon ammattihenkilöiksi. Samalla Työterveyslaitos toteaa, että samankaltainen muutos tulisi toteuttaa myös työterveyspsykologien osalta. Työterveyshuollon muista asiantuntijoista poiketen työfysioterapeutti ja työterveyspsykologi ovat keskeinen osa työterveyshuollon moniammatillista työryhmää ja heidän työpanoksensa mahdollisimman tehokas ja oikea-aikainen käyttö tulisi kaikin keinoin mahdollistaa.

Tarve sekä työfysioterapeuttien että työterveyspsykologien asiantuntemukselle on ilmeinen. Kelan sairausvakuutusilaston mukaan sairauspäivärahaa alkoi vuoden 2019 aikana yhteensä 308 500. Niistä suurin osa (27 %) alkoi tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella. Toiseksi yleisin syy olivat mielenterveyden häiriöt, joiden perusteella alkoi 25 % kausista. Mielenterveyden häiriöiden perusteella alkaneiden kausien määrä kasvoi edellisvuodesta peräti 16 %. Alle 35-vuotiaiden ikäryhmässä 39 % kausista oli mielenterveysperusteisia, kun taas 55–67-vuotiaiden ikäryhmässä suurin osa (36 %) kausista alkoi tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä kääntyi nousuun vuonna 2018, kymmenen vuotta jatkuneen positiivisen kehityksen jälkeen. Mielenterveyssyistä myönnetyt eläkkeet kääntyivät selvään nousuun jo aiemmin vuonna 2016. Erityisesti nuorten ja lähellä eläkeikää olevien naisten masennusperusteiset eläkkeet ovat lisääntyneet viime vuosina. Vuonna 2019 mielenterveysperustein myönnetyt eläkkeet (33 %) nousivat ensimmäistä kertaa ohi tuki- ja liikuntaelinsairauksien (31 %) työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen yleisimmäksi syyksi.

Sekä työterveyshuoltolaki että asetus hyvästä työterveyshuoltokäytännöstä korostavat työterveyshuollon asiakaslähtöistä, moniammatillista ja monitieteistä toimintatapaa. Työterveyshuollon toiminta ja laatu Suomessa 2018 katsauksen perusteella työterveyshuollon mahdollisuudet tehdä moniammatillista työtä ovat hyvät: yli 2/3 osassa työterveysyksiköitä on käytettävissä sekä työfysioterapeutin että työterveyspsykologin palvelut ja työfysioterapeuttien ja työterveyspsykologien pätevyys on hyvällä tasolla. Uudet digitaaliset tavat toteuttaa työterveyshuoltoa vahvistavat edelleen tätä ja mahdollistavat työfysioterapeutin ja työterveyspsykologin käytön myös alueilla, joissa fyysiset etäisyydet ovat suuret ja resurssit pienet.

Kelan työterveyshuoltotilastojen perusteella moniammatillinen ja monitieteinen toimintatapa ei tällä hetkellä toteudu työterveyshuolloissa optimaalisesti. Etenkin työpaikkoihin kohdistuvassa toiminnassa ja ryhmätoiminnoissa työfysioterapeuttien ja työterveyspsykologien käyttö on vähäistä.

Työfysioterapeutin ja työterveyspsykologin osaaminen tulisikin saada paremmin ja joustavammin työpaikkojen käyttöön. Erityisesti tämä olisi toivottavaa työpaikkaan ja ryhmiin kohdistuvassa toiminnassa. Muutos asiantuntijasta ammattihenkilöksi tukee näkemyksemme mukaan tätä. Asiakaslähtöinen ja tarvearvioon perustuva toiminta mahdollistuu paremmin. Työterveyshuollon moniammatillisuus vahvistuu ja työterveyshuollon oman tiimin tiiviimmän yhteistyön kautta myös moniammatillisen työryhmän osaaminen vahvistuu.

Työterveyshuoltolakia uudistettaessa tulisi siihen entistä selkeämmin kirjata, että työterveyshuollon toiminnan tulee aina lähteä työpaikan tarpeista ja sitä tulee toteuttaa moniammatillisesti ja monitieteisesti. Toiminnan tulee olla asiakaslähtöistä ja joustavaa ja työpaikan tarpeet tulee arvioida moniammatillisesti. Työkyvyn aleneman varhaisiin merkkeihin tulee olla mahdollista puuttua varhain, tehokkailla tavoilla ja työterveyshuollon moniammatillisen tiimin koko osaamista hyödyntäen.

Työterveyshuoltolakia muutettaessa tulee siihen myös kirjata, että lääketieteellinen vastuu on työterveyshuollossa työterveyshuollon erikoislääkärillä. Lisäksi työterveyshuollossa tulee aina olla nimettynä asiakkuudesta vastaava henkilö. Tällä henkilöllä on koordinaatiovastuu yhteistyöstä työpaikan kanssa. Asiakkuudesta vastaava henkilö tulisi työterveyshuollon moniammatillisen työryhmän yhdessä valita ja valinta tulisi tehdä työpaikan tarpeista lähtien.

Työterveyshuollon moniammatillisuuden toteutumiselle on monenlaisia esteitä (mm työterveystoimija-lähtöiset prosessit, osaamiseen liittyvät puutteet, työterveyshuollon sopimuksiin liittyvät ongelmat, resurssit, arvostus ja asenteet, eri professioiden työotteiden erot, ajan puute, tiedonkulun ongelmat). Työterveyslaitos näkee, että työfysioterapeutin ja työterveyspsykologin asiantuntija-asema on yksi näistä esteistä. Jotta moniammatillisuus voisi aidosti työterveyshuollossa toteutua, tulee pyrkiä poistamaan kaikki mahdolliset esteet ja sen vuoksi hallituksen esitys on hyvin perusteltu ja muiden moniammatillisuutta vahvistavien toimien lisäksi toteutettava. Näemme, että esityksessä ehdotetut muut toteuttamisvaihtoehdot eivät toimisi riittävän tehokkaasti.

Eva Helaskoski
Johtaja, ylilääkäri

Satu Soini
Ylilääkäri